

**STANDARDIZACIJA
DEFINICIJA
KORISNIKA/CA U
AKCIJAMA
HUMANITARNOG
DEMİNIRANJA
DRUGO IZDANJE**

DRUGO IZDANJE OKTOBAR 2020

Drugo izdanje ovog dokumenta je zasnovano na proširenoj radnoj grupi koja uključuje sljedeće organizacije: DanChurchAid (DCA), Dansku grupu za deminiranje (DDG), the HALO Trust (HALO), Humanity & Inclusion (HI), Mines Advisory Group (MAG), Norveška narodna pomoć (NPA) i Švicarska fondacija za deminiranje (FSD). Također smo se konsultirali sa Ženevskim međunarodnim centrom za humanitarno deminiranje (GICHD), Međunarodnim komitetom crvenog krsta (ICRC) i organizacijama UN-a uključujući Službu Ujedinjenih Naroda za protuminsku akciju (UNMAS), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) i Fond Ujedinjenih nacija za djecu (UNICEF). Dopušteno je dijeliti ovaj dokument uz odgovarajuće navođenje izvora.

NASLOVNA FOTOGRAFIJA: Oko sela Kanenguerere u Angoli se nalazilo pet minskih polja, prije početka rada na tome da se zemlja učini sigurnom. © Scout Tufankjian/The HALO Trust

FOTOGRAFIJA IZNAD: Poljoprivrednik pokazuje plodove manga koje je upravo ubrao u svom vrtu koji je ranije bio kontaminiran eksplozivnim sredstvima. El Orejon, Departman Antiokija, Kolumbija. © Giovanni Difidenti/NPA

SADRŽAJ

GLOSAR I AKRONIMI	4
PREDGOVOR	7
SVRHA	7
PRINCIPI	8
Prikupljanje podataka o osobama sa invaliditetom	9
EDUKACIJA O OPASNOSTI OD EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA (EOES)	10
Definiranje korisnika/ca	10
Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca EOES-a	11
VRAĆANJE POVRŠINE	12
Definiranje korisnika/ca	12
Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca vraćene površine	16
POMOĆ ŽRTVAMA (PŽ)	20
Definiranje korisnika/ca	20
Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca PŽ-a	21
UKLANJANJE EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA (UES)	23
Definiranje korisnika/ca	23
Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca UES-a	24

GLOSAR I AKRONIMI

Čišćenje	U kontekstu deminiranja, ovaj pojam se odnosi na zadatke i akcije uklanjanja i/ili uništavanja svih eksplozivnih sredstava do određene dubine ili nekih drugih dogovorenih parametara kako predviđa Naredbodavni organ (eng. <i>National Mine Action Authority/NMAA</i>).
Državni organ nadležan za deminiranje	Državni organ, često međuministarski komitet, u zemlji pogođenoj minama, zadužen za uređivanje, upravljanje i koordinaciju protuminskom akcijom. Napomena: U odsustvu Državnog tijela za protuminsku akciju, okolnosti mogu nalagati da UN, ili neko drugo međunarodno priznato tijelo, preuzme neke ili sve odgovornosti od MAC-a, ili što je rjeđe slučaj, Državnog tijela za protuminsku akciju.
Edukacija o opasnosti od eksplozivnih sredstava (EOES)	Aktivnosti usmjerene na smanjenje rizika od povrede minama ili eksplozivnim sredstvima podizanjem svijesti među ženama, muškarcima i djecom, u skladu s načinima njihove ugroženosti, njihovim ulogama i potrebama, i promoviranjem promjena u ponašanju, što uključuje širenje informacija javnosti, edukaciju i obuke, i deminersku saradnju sa zajednicom.
Eksplozivna Sredstva (ES)	Bilo šta od sljedeće municije, koja zahtijeva protuminsku akciju (PMA): Mine Kasetne bombe Neeksplozivna ubojita sredstva Napušteno ubojito sredstvo Zamke iznenađenja Ostala sredstva (po odredbama Konvencije o određenom konvencionalnom oružju - izmijenjeni protokol II, eng. <i>Convention on Certain Conventional Weapons Amended Protocol II/CCW APII</i>) Improvizirane eksplozivne naprave ¹
Informiranje, edukaciju i komunikaciju (IEK), Materijali za IEK	Materijali kao što su poster, plakati, murali, leci, naljepnice, itd. koji se koriste za informiranje, educiranje i komunikaciju.
Međunarodni standardi za protuminsku akciju (eng. IMAS)	Međunarodni standardi za protuminsku akciju (eng. International Mine Action Standards) su standardi koji se odnose na sve PMA. Postavljajući standarde za terenski rad širom svijeta, u okviru IMAS-a nastavlja se aktivan rad na sigurnosti, kvaliteti i učinkovitosti.
Netehničko izviđanje (NTI)	Prikupljanje i analiza podataka bez korištenja tehničkih metoda o prisutnosti, vrsti, rasporedu i okruženju, kako bi se bolje definiralo gdje je kontaminacija ES prisutna, a gdje ne, i pružanje podrške prioritetizaciji vraćanja površine i procesa odlučivanja kroz obezbjeđivanje dokaza.
Otkazana površina	Definirana površina za koju je zaključeno da ne sadrži dokaze o eksplozivnim sredstvima nakon što je izvršeno netehničko izviđanje (NTI) za sumnjivu opasnu površinu (SOPO) i potvrđenu opasnu površinu (POPO).
Pomoć žrtvama (PŽ)	Odnosi se na aktivnosti kojima se zadovoljavaju potrebe žrtava i poštuju njihova prava. Obuhvata hitnu i stalnu medicinsku njegu, fizičku rehabilitaciju (što uključuje proteze i ortoze), psihosocijalnu podršku i socioekonomsku inkluziju, kao i razvoj politika i prikupljanje podataka, sve sa ciljem pomoći žrtvama da budu ravnopravni članovi društva bez diskriminacije.

¹ Improvizirane eksplozivne naprave (IEN) koje odgovaraju definiciji mine, mine iznenađenja, ili drugih naprava koje potpadaju pod mandat protuminske akcije, kada se njihovo uklanjanje vrši u humanitarne svrhe i u područjima gdje su neprijateljske aktivnosti obustavljene.

Sistem za upravljanja informacijama protuminskog djelovanja (eng. IMSMA)	Sistem kojeg UN preferira kada je u pitanju informacijski sistem za upravljanje kritičnim podacima u terenskim programima koje UN podržava. IMSMA korisnicima/ama pruža podršku za prikupljanje podataka, pohranjivanje podataka, izvještavanje, analizu, i aktivnosti upravljanja projektom. Njeni primarni korisnici/e su osoblje MAC-a (deminerskog centra, eng. <i>Mine Action Centre</i>) na državnom i regionalnom nivou, međutim sistem koriste i realizatori/ce deminerskih projekata i deminerske organizacije na svim nivoima.
Tehničko izviđanje (TI)	Aktivnost kojom se prikupljaju i analiziraju informacije o prisustvu, vrsti, rasporedu i okruženju kontaminacije eksplozivnim sredstvima uz upotrebu tehničkih metoda, sa ciljem boljeg određivanja gdje postoji kontaminacija ES-om, a gdje ne, i pružanja podrške prioritizaciji vraćanja površine i procesa odlučivanja kroz obezbjeđivanje dokaza.
Uklanjanje eksplozivnih sredstava (UES)	Otkrivanje, identifikacija, procjena, razoružavanje, sanacija i uklanjanje ES. UES se može vršiti: <ul style="list-style-type: none"> a) kao rutinski dio operacija čišćenja mina, po otkrivanju ES; b) za uklanjanje eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata (ESZR) pronađenih van opasnih zona, (to može biti samo jedan komad ESZR, kao i veći broj na određenom mjestu); c) za uklanjanje ES koja su postala opasna zbog propadanja, oštećenja ili pokušaja uništavanja.
Vašingtonske Grupe: Kratki set	Kratki set pitanja o invaliditetu.
Vraćanje površine	Vraćanje površine je proces primjene svih razumnih napora kako bi se identifikovala i uklonila svaka prisutnost i sumnja na mine kroz netehničko izviđanje, tehničko izviđanje i/ili čišćenje. Kriterije za „sve razumne napore“ utvrđuje državni organ nadležan za deminiranje.

FOTOGRAFIJA ISPOD: Ovaj 12-godišnji dječak iz Kolumbije je 2014. izgubio ruku u eksploziji mine. Prošao je proces fizikalne rehabilitacije i psihosocijalne podrške. © J.M. Vargas/HI

PREDGOVOR

Ovaj dokument, oslanjajući se na prvu verziju koju su pripremile organizacije HALO Trust (HALO), Mines Advisory Group (MAG) i Norwegian People's Aid (NPA), predstavlja napor da se uspostave zajedničke definicije korisnika/ca protivminskih aktivnosti. Kako bi se osigurao standardiziran i usporediv način prikupljanja podataka o korisnicima/ama koji može poslužiti svim interesnim stranama u deminerskoj akciji oslonili smo se na stečeno iskustvo, i najbolju praksu deminerskih akcija iz svih krajeva svijeta, kao i na lekcije koje smo naučili radeći na definiranju i identifikaciji korisnika/ca.

Iza ovog poduhvata stoji zajednička želja da se učinak i ishodi protivminskih akcija učinkovitije izmjere. Naš imperativ je da je čovjek u fokusu svih aspekata našeg rada, i da bi bilo moguće da operateri, donatori, i državne vlasti zadrže fokus na potrebama i težnjama ljudi kojima služimo, nužno je da prvo jasno odredimo ko su ti ljudi. Tek nakon što se utvrdi ko ima korist tj. ko su korisnici/e, možemo istinski razumjeti njihove prioritete, i utvrditi kako na inkluzivan način najbolje ostvarivati te prioritete.

Smatramo da definiranje i brojanje korisnika/ca na smislen i precizan način treba da posluži samo kao početna tačka za sektor protivminskih aktivnosti. Temeljito razumijevanje ishoda našeg rada i potencijalnih metodologija za procjenu je od ključnog značaja za djelotvornu implementaciju, monitoring i evaluaciju protivminskih aktivnosti, kao i za našu sposobnost da shvatimo i sročimo koristi toga što radimo. Nadamo se da će ovaj dokument i zajednički pristup njegovom razvoju postaviti temelje za dalje korake.

Prvo izdanje je završeno u novembru 2016. a predstavljeno 2017. godine na 21. međunarodnom susretu direktora državnih centara za PMA i Savjetnika Ujedinjenih nacija 2017. Definicije su od tada u široj upotrebi u pogodnim zemljama, te su ih usvojili neki od ključnih donatora i državnih organa nadležnih za PMA. Ovo drugo izdanje obuhvata poboljšanja i pojašnjenja definicija zasnovanih na iskustvu sa terena i širim konsultacijama sa relevantnim interesnim stranama i operaterima.

SVRHA

Ovaj dokument predstavlja standardne definicije i smjernice za mjerenje, evidentiranje i izvještavanje o broju korisnika/ca EOES-a, vraćanja površina, pomoći žrtvama, i pojedinačnim zadacima uklanjanja eksplozivnih sredstava (UES). Smjernicama nisu obuhvaćene definicije korisnika/ca za druga dva stupa protivminskih aktivnost: zagovaranje i uništavanje zaliha.

Nadamo se da će se ovaj dokument moći koristiti kao vodič za druge deminerske operatere, donatore i državne organe, u razmjeni najboljih praksi i davanju doprinosa međunarodnim standardima za sektor izvještavanja o korisnicima/cama.²

Operateri ovaj dokument trebaju prevesti na lokalne jezike, dok će tokom ponovnog prevođenja u original, organi vlasti sprovesti stručnu procjenu zajedno s operaterima, kako bi se osiguralo pravilno razumijevanje svih definicija.

² Neki aspekti ovih definicija i smjernica su već uvršteni u aneks B dokumenta IMAS 05.10 (Upravljanje informacijama u PMA), kao i IMAS 07.10 (Vodič za upravljanje operacijama vraćanja zemljišta i uklanjanja zaostale kontaminacije), IMAS 07.11 (Vraćanje površine), IMAS 09.30 (Uklanjanje eksplozivnih sredstava (UES), TNMA 10.20/01 (Tehnička napomena za uklanjanje mina - Procjena područja opasnosti od eksplozije), IMAS 12.10 (Edukacija o opasnosti od eksplozivnih sredstava (EOES)) i IMAS 13.10 (Pomoć žrtvama).

PRINCIPI

Ove standardne definicije korisnika/ca su zasnovane na setu principa koji osiguravaju da su sve definicije razvijene i procijenjene po istim kriterijima.

Objašnjenja za sve definicije treba da su jasna i opravdana u kontekstu svakog programa i treba da se rukovode-sljedećim principima:

³ Prema Konvenciji UN o pravima djeteta, dijete označava „svaku osobu mlađu od 18 godina“.

⁴ Po pitanju prikupljanja podataka o invaliditetu, referenca se odnosi na: WG/UNICEF Child Functioning Module (<https://www.washingtongroup-disability.com/question-sets/wgunicef-child-functioning-module-cfm/>)

Prikupljanje podataka o osobama sa invaliditetom

Sve aktivnosti PMA treba vršiti na pristupačan način, i ohrabrivati inkluziju širih i raznolikijih kultura. Prikupljanje specifičnih podataka o invaliditetu je sredstvo za postizanje ovog cilja. Ako aktivnosti saradnje sa zajednicom, te aktivnosti NTI, PŽ⁵ i EOES nisu inkluzivne i pristupačne osobama sa invaliditetom, projekti ne mogu do kraja odgovoriti na različite potrebe zajednica.

Primarni ciljevi prikupljanja podataka o osobama sa invaliditetom su:⁶

1. Razumjeti utjecaj kontaminacije na osobe sa invaliditetom među širom populacijom kako bi se to moglo imati na umu prilikom određivanja prioriteta za NTI, TI, čišćenje, EOES i PŽ. To uključuje prikupljanje podataka o žrtvama, koji su razvrstani po vrsti invaliditeta. Kada je jasno ko je imao invaliditet i prije nesreće sa ES, lakše je precizno usmjeriti primjenu EOES.
2. Identificirati osobne/privatne fizičke, institucionalne i komunikacijske barijere koje onemogućuju učešće osoba sa invaliditetom u NTI, PŽ i EOES. Sa tim informacijama, organizacija može unaprijediti svoje programe i mehanizme tako što će ukloniti barijere, i osigurati koordinate za uključenost osoba s invaliditetom. Te informacije također oblikuju odluke o obuci osoblja, podizanju svijesti i nedostacima u kapacitetima organizacije.
3. Pri daljnjem poboljšanju planiranja projekta i prioriterizacije jako je važno uzeti u obzir prioritete osoba sa invaliditetom. Za prikupljanje neophodnih kvalitativnih podataka, preporučuju se fokus grupe i razgovori (intervjui).
4. Praćenje da li osobe sa invaliditetom pružaju informacije za NTI, da li imaju koristi od vraćanja površine i komunikacije sa lokalnom zajednicom (eng. *Community Liaison (CL)*), od EOES i PŽ na isti način kao ostalo stanovništvo.
5. Prioritetno smanjenje nejednakosti i ciljanje onih koji su najranjiviji, podaci o osobama sa invaliditetom mogu biti pokazatelji ostvarenih rezultata.

Komplet pitanja Vašingtonske Grupe je minimalni preporučeni standard za identifikaciju osoba sa invaliditetom u aktivnostima PMA. Treba ih koristiti prilikom prikupljanja podataka na nivou pojedinca ili nivou domaćinstva, i to sa osobama starosti najmanje šest godina.⁷ Komplet pitanja Vašingtonske Grupe nisu podesna za prikupljanje podataka na nivou grupe ili zajednice.

Pitanja pokrivaju šest domena funkcioniranja: gledanje, slušanje, hodanje, kognitivne sposobnosti, brigu o sebi i komunikaciju. Ovi domeni su odabrani zato što uključuju one koji su najviše izloženi riziku od ograničenog učešća ukoliko se ne poduzmu određene mjere za prilagođavanje. Stoga,

⁵ Nadalje, ne može se pretpostaviti da su usluge potrebne žrtvama same po sebi inkluzivne; operateri trebaju biti spremni da i to uračunaju u operativni pristup.

⁶ Ovi ciljevi su preuzeti i prilagođeni iz sedam ciljeva predstavljenih u Međuagencijskim smjernicama stalnog komiteta za inkluziju osoba sa invaliditetom u humanitarnim akcijama. Operaterima se preporučuje da prate smjernice Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (eng. *International Accounting Standards Committee (IASC)*) kako bi njihove aktivnosti uključivale osobe sa invaliditetom.

<https://interagencystandingcommittee.org/iasc-task-team-inclusion-persons-disabilities-humanitarian-action/documents/iasc-guidelines>

⁷ Za one koji rade sa djecom postoji poseban modul WG/UNICEF-a o funkcioniranju djece koji je završen 2016. godine i obuhvata djecu od 2 do 17 godina starosti, vidi <http://www.washingtongroup-disability.com/washington-group-question-sets/e-learning-tools/>

podaci trebaju pomoći operaterima i drugim interesnim stranama u identifikaciji prepreka za učestvovanje u anketi, EOES-u i PŽ-u, i pomoći nam da uklonimo ili ublažimo te prepreke tako da osobe sa invaliditetom mogu biti ravnopravni učesnici/e kao i ostali. Ovaj standardni set ograničenih pitanja također omogućuje uspoređivanje različitih zemalja ili regija u okviru iste zemlje, kao i između ciljnih zajednica i učesnika u aktivnosti. Detaljni materijali za obuku, pitanja i njihovu upotrebu se nalaze na internet stranici Vašingtonske Grupe.⁸

Kod opisivanja dosegaja i utjecaja na makro nivou, ili u slučajevima kada su direktno prikupljene informacije o osobama sa invaliditetom osjetljive ili nedostupne, podatke je možda moguće pribaviti od državnih tijela i drugih sekundarnih izvora.

FOTOGRAFIJA IZNAD: Planinski region Darwaz u SI Afganistanu je još uvijek teško kontaminiran protupješačkim minama. Ova djeca iz sela Janmarje Bala trebaju znati kako prepoznati eksplozivne zaostatke rata i ne prilaziti im ako na njih naiđu igrajući se napolju. © FSD

EDUKACIJA O OPASNOSTI OD EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA (EOES)

Definiranje korisnika/ca

Direktni korisnici/ce su definisani kao osobe koje prisustvuju edukaciji o opasnosti od eksplozivnih sredstava⁹ i tako direktno prime poruke o sigurnosti:

- kroz direktnu EOES;

⁸ Vidi alate za prikupljanje podataka koje je izradila Vašingtonska Grupa na temu Statističkih podataka o invaliditetu i njihove preporučene upotrebe:

<http://www.washingtongroup-disability.com/wp-content/uploads/2016/12/WG-Documant-1-Data-Collection-Tools-Developed-by-the-Washington-Group.pdf> (str. 7) i alate Vašingtonske Grupe za e-učenje i vebinare:

<http://www.washingtongroup-disability.com/washington-group-question-sets/e-learning-tools/>

⁹ Vidi IMAS 12.10

- kroz masovnu ili medijsku EOES;
- kroz obuku trenera za provođenje EOES.

O broju direktnih korisnika/ca treba izvještavati posebno za svaku od tri kategorije prezentacije, a brojke ne trebaju biti skupne. Metode za mjerenje direktnih korisnika/ca su prikazane u tabeli ispod.

Indirektni korisnici/ce EOES-a obuhvaćaju osobe koje uče od osoba do kojih je poruka EOES-a doprla direktno; npr. roditelja, braće i sestara djece školskog uzrasta. Premda je jasno da postoje indirektni korisnici/ce EOES-a, teško je utvrditi njihov broj ili napraviti preciznu procjenu. Samim tim, indirektni korisnike ne treba uračunavati u edukaciju o riziku osim u slučaju kad to traži donator ili državni organ nadležan za deminiranje.

Vrsta	Opis	Primjeri	Metoda mjerenja
Direktna EOES; [Edukacija na temu IMAS 12.10]	Dvosmjerni proces koji uključuje prenošenje i stjecanje znanja, stavova, i praksi kroz podučavanje i učenje. Direktna edukacija može podrazumijevati alatke dostupne na internetu (online) samo ako omogućavaju interakciju.	Aktivnosti na nivou zajednice, prezentacije (kratke i duge), pozorišni komadi, lutkarske predstave, kulturni nastupi, integracija u škole, male virtualne grupne sesije, itd.	Broj osoba uzrasta šest i više godina koje učestvuju u svim suštinskim porukama sesije, prikazano po spolu i uzrastu. O korisnicima/cama sveobuhvatnih sesija treba izvještavati odvojeno od korisnika/ca <i>ad hoc</i> sesija ili drugih, koje su ograničene vremenski ili obimom sadržaja.
EOES preko masovnih i digitalnih medija [Potpada pod širenje informacija u javnosti ¹⁰ u IMAS 12.10]	Primarno jednosmjerni vid komunikacije koji može pružiti ekonomično i blagovremeno relevantne informacije i savjete velikom broju ljudi.	Masovni mediji (TV, radio, štampa); socijalni/digitalni mediji, uključujući aplikacije za slanje poruka.	Procijenjeni broj osoba do kojih je kampanja obuhvatila, ako je moguće prikazan po spolu i uzrastu.
Obučavanje trenera [Edukacija na temu obuka IMAS 12.10)	Osposobljavanje osoba van sektora PMA da provode predavanja o EOES-u i njegove šire poruke.	Obučavanje ključnih osoba u zajednici, učitelja, članova NVO-ova, itd., znanjima i/ili materijalima potrebnih za širenje poruka EOES-a.	Broj osoba koje su prošle obuku, prikazan po spolu, starosti i statusu invaliditeta, gdje je moguće.

Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca EOES-a

- O naporima da se dopre do osoba sa invaliditetom treba izvještavati; međutim, poznato je da uvrštavanje WGSS pitanja u predavanje o EOES-u uglavnom nije izvodljivo (vidi poglavlje Principi).
- Razumljivo je da se dvostruko brojanje korisnika/ca EOES-a možda neće moći izbjeći (jer se ne čuva evidencija o pojedinačnim učesnicima). Međutim, operaterima se preporučuje da odvojeno evidentiraju broj osoba koje su po prvi put korisnici/ce u direktnim sesijama. To će biti naročito važno, između ostalog, u situacijama nedavnih ili aktuelnih sukoba koji rezultiraju kontaminacijom eksplozivnim sredstvima; u situacijama gdje kretanje interno raseljenih osoba i izbjeglica znači da su ljudi izloženi rizicima u područjima koja ne poznaju niti razumiju razmjere kontaminacije; i u

¹⁰ Širenje informacija u javnosti podrazumijeva, pored masovnih, i druge medije kao što su bilbordi, poster, leci, naljepnice, itd.

- područjima ugroženim dugotrajnom kontaminacijom gdje je EOES uvrštena u školski plan i program.¹¹
- Direktni korisnici/ce digitalnih medija (društvene mreže / SMS) mogu se računati pomoću podataka koji se dobiju od provajdera tog medija (npr. broj korisnika/ca u određenom području, jedinstvenih korisnika/ca, klikova na link, objavljenih komentara, itd.). Procjene bi općenito trebale prikazivati potencijalni doseg putem medija, a na sekundarnom nivou pružati informacije koliko je osoba učestvovalo u interakcijama koje je moguće prebrojati. Kad je to moguće, treba bilježiti geografsku lokaciju korisnika/ca kako bi se utvrdilo da li poruka dopire do željene publike.
 - Direktne korisnike/ce masovnih medija¹² (radio i TV emiteri, štampari/internet mediji) je moguće procijeniti pomoću brojki o emitiranju predmetnog medija, dana i vremena emitiranja, gdje je dostupno, ili broja pretplatnika. Tamo gdje podaci o radio/TV korisnicima/cama nisu dostupni, broj direktnih korisnika/ca je moguće procijeniti na osnovu geografske pokrivenosti radio/TV kanalom i procjene prosječnog broja slušatelja/gledatelja u vrijeme emitiranja EOES poruka. Geografsku rasprostranjenost poruke treba evidentirati i staviti u izvještaj kako bi se utvrdilo do kojih minama ugroženih područja se ne doseže, kao i da li se poruka širi predaleko i izaziva nepotreban strah. Treba izbjegavati preuveličavanje brojki, kao što je istaknuto u principima ovih smjernica. Konkretno, ako se poruke ponavljaju, ili su dio serije poruka, operateri bi trebali prijaviti prosječan broj gledalaca/slušatelja samo jednom u cjelokupnom rasporedu emitiranja.
 - Direktni korisnici/ce obuke trenera su samo oni koji će drugima pružati EOES, recimo ključne osobe u zajednici i učitelji, kao i oni van sektora PMA a koji će obučavati druge kako da prenose poruke EOES-a (obuka trenera). To ne podrazumijeva institucionalnu EOES, koja se nekad naziva "obuka".
 - Opće pravilo je da se direktni korisnici/ce ne računaju za edukativno-informativne materijale kao što su posteri, bilbordi, murali, leci, naljepnice, itd. Praksa je da se izvještava o broju izloženih i podijeljenih komunikacija. Izuzetak su situacije gdje su takve komunikacije osnovno sredstvo za EOES, npr. hitne EOES kampanje za teško dostupne populacije.
 - Važno je naglasiti da ne treba zbrajati brojke korisnika različitih kategorija EOES-a u neki konačni zbir koji je možda preuveličan. Pored toga, kako se korisnici/ce mogu računati više od jednom za određenu aktivnost EOES-a, npr. pošto učestvuju u više od jedne sesije, bitno je ne pretpostavljati da se postigla „potpuna pokrivenost“, kada broj korisnika/ca dosegne ili se približi broju stanovnika u tom području.
 - Izvještaji treba da prave jasnu razliku između različitih vrsta EOES-a i težiti da razvrstaju podatke u sklopu analize podataka. Općenito, svaku aktivnost treba opisati i izbrojati, iako je nekad teško procijeniti broj direktnih korisnika/ca.
 - Premda se pretpostavlja da korisnici/ce imaju koristi od aktivnosti EOES-a, broj korisnika/ca ne može prikazati jesu li su pozitivne promjene ponašanja ili povećana sigurnost rezultat tih aktivnosti. Stoga, svi oni koji prakticiraju EOES trebaju raspolagati sa mehanizmima za monitoring i evaluaciju kako bi mogli procijeniti pokazatelje direktnih i indirektnih ishoda i utjecaja.

VRAĆANJE POVRŠINE

Definiranje korisnika/ca

Korisnici/ce vraćane površine¹³ se broje samo za očišćene ili reducirane površine. Opće pravilo je da korisnike ne treba brojati na otkazanim površinama; izuzetak su slučajevi kada postoje jasni dokumentirani dokazi da

¹¹ Edukacija (EOES) koja se organizira u školama treba od ministarstava obrazovanja dobiti smjernice za obrazovni sistem, kako da broje direktne korisnike i da li da računavaju i one koji su prvi put korisnici. Sugerira se brojanje učenika koji imaju koristi od EOES, jednom u školskoj godini uz naznaku da li im je to prvi put u životu.

¹² U određenim okolnostima, isti medij se može svrstati u masovne medije i u IEK. Razlika je u postojanju pouzdanog načina da se procijeni broj ljudi koji su tim putem primili poruku. Na primjer, zvučnici koji se koriste u sklopu kampanje usmjerene na određenu grupu korisnika (masovni mediji), čiji je broj lako procijeniti, ili je dio Informiranja i educiranja kroz komunikaciju (IEK) gdje je teže dati preciznu procjenu broja korisnika.

¹³ Vidi IMAS 07.11 za definicije ključnih termina u vezi sa vraćanjem površina.

površina nije korištena zbog straha ili sumnje i da je, nakon netehničkog izviđanja, moguće jasno utvrditi koji će korisnici/ce koristiti tu površinu (ovo se može odnositi na post-konfliktna urbana okruženja, na primjer).

Direktni korisnici/ce su pojedinci (žene, djevojčice, dječaci i muškarci) čiji su životi i udovi zaštićeni jer oni fizički koriste/će koristiti očišćenu ili reduciranu površinu nakon čišćenja za proizvodne i/ili česte i/ili održive aktivnosti.¹⁴ Pored toga, sve ostale osobe koje žive u jednom domaćinstvu se broje kao direktni korisnici/ce jer bi i njih direktno pogodila smrt ili povreda bilo koga tko koristi tu površinu.

Indirektni korisnici/ce su osobe koje mogu imati koristi od očišćene površine jer pripadaju istoj zajednici kao i direktni korisnici/ce, s tom razlikom što oni osobno ne koriste očišćenu površinu. Takva korist se može prikazati u sveukupnom poboljšanju ekonomske situacije u zajednici, smanjenom riziku ili poboljšanim općim uslovima života. Kako bi se osigurala konzistentnost u kontekstima svih zemalja, indirektnu korisnike treba brojati pomoću podataka o broju stanovnika za najmanje administrativne jedinice¹⁵ koje su najbliže očišćenoj ili reduciranoj površini, umanjenog za broj direktnih korisnika/ca.

Postoji šest kategorija upotrebe površine kako je prikazano u tabeli ispod. One služe kao smjernice kako brojati i definirati direktne korisnike na osnovu načina na koji se očekuje da će površina biti korištena šest do dvanaest mjeseci nakon što bude vraćena.

¹⁴ Vidi IMAS 05.10, aneks B.

¹⁵ Najmanja administrativna jedinica se može definirati kao četvrti nivo administrativne podjele (ili niže) u dotičnoj zemlji: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_administrative_divisions_by_country. Međutim, u urbanim kontekstima, ta najmanja administrativna jedinica može biti mjesna zajednica ili stambeni blok. U ruralnim okruženjima, najmanja administrativna jedinica zvaničnih vlasti je možda teritorijalno prevelika, pa je u tim slučajevima to selo ili varoš. Potreban je sporazum svih interesnih strana unutar dotične zemlje, ali ostaje potreba da se poštuje princip nepreuvećavanja brojki; to je naročito važno tamo gdje nema pouzdanih podataka o broju stanovnika zbog sukoba, raseljavanja, ili zbog prisustva nomadskih grupa.

FOTOGRAFIJA ISPOD: Berba luka sa očišćene površine u Šri Lanki. © The HALO Trust

FOTOGRAFIJA ISPOD: Život na nekada miniranoj zoni u Južnom Sudanu. © Sean Sutton/MAG

Kategorije upotrebe zemljišta i definicije direktnih korisnika/ca

OČEKIVANA UPOTREBA ZEMLJIŠTA	DEFINICIJA DIREKTNIH KORISNIKA/CA
<p>STAMBENA</p> <p>Rehabilitacija/izgradnja smještajnih jedinica i naselja uključujući stalni smještaj, naseobine, privremena skloništa, improvizirana skloništa ili privremena naselja.</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvima koji žive/će živjeti ili jesu ili će biti smješteni u postojećim ili novoizgrađenim naseljima/naseobinama/smještaju/skloništima na vraćenoj površini</p>
<p>POLJOPRIVREDNA</p> <p>Kultivacija, uzgoj za prodaju i intenzivna ispaša stoke (gdje je bitno za zemlju.)</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvu (uključujući radnike, gdje je primjereno) koji koriste ili će koristiti vraćenu površinu za uzgoj usjeva, uzgoj za prodaju, ili intenzivnu ispašu stoke.</p>
<p>DRUŠTVENA ZAJEDNICA / JAVNE USLUGE</p> <p>Javne usluge kao infrastruktura za zdravstvo i obrazovanje, igrališta za djecu, prodavnice i tržnice, zgrade mjesne i državne administracije te kulturni, vjerski i rekreativni sadržaj.</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvu koji koriste ili će koristiti, ili rade ili će raditi u javnim objektima¹⁶ na vraćenoj površini.</p>
<p>PRIRODNA BOGATSTVA</p> <p>Lov, skupljanje plodova, skupljanje prirodnih materijala, korištenje prirodnih izvora vode (uključujući upotrebu u domaćinstvu za kuhanje, kupanje ili napajanje stoke i ribolov). Intenzivna ispaša životinja se može svrstati u ovu kategoriju ukoliko je od ključnog značaja u dotičnoj zemlji.</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvu koji često¹⁷ koriste ili će koristiti vraćenu površinu za skupljanje plodova, ribolov, lov, skupljanje materijala, korištenje prirodnih izvora vode ili intenzivnu ispašu životinja.</p>
<p>INFRASTRUKTURA</p> <p>(SAMO ZA "MALE" I "SREDNJE" KATEGORIJE)¹⁸</p> <p>Zemlja vraćena na za sigurnu upotrebu/gradnju infrastrukture manje do srednje veličine, kao što su strukture za navodnjavanje, bušotine, izvori, lokalna elektrifikacija, itd.</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvu koje često koriste¹⁷ ili će koristiti infrastrukturu manje do srednje veličine kao što su sistemi za navodnjavanje, bušotine, bunari, vodovi i izvori električne energije, telekom infrastruktura itd. na vraćenoj površini.</p>
<p>PRISTUP</p> <p>(UKLJUČUJUĆI CESTE I MOSTOVE)</p> <p>Zemlja vraćena na sigurno korištenje/izgradnju/renovaciju pristupnih ruta, uključujući puteve, ceste i mostove.</p>	<p>Broj osoba u domaćinstvu koje koriste ili će koristiti puteve, ceste i mostove u sklopu svog redovnog kretanja, i/ili broj osoba koje će redovno¹⁹ prelaziti preko vraćene površine na putu ka nekom drugom lokalitetu.</p>

¹⁶ Usluge koje pokrivaju veće područje (npr. okružne bolnice/zgrade) je teško kvantificirati u smislu korisnika, i zato trebaju biti odvojene od ovog utvrđivanja broja korisnika kako bi se izbjeglo preuveličavanje broja i pogrešna slika o ostvarenim koristima. Korisnike ovih usluga treba prijaviti na druge načine, npr. posebne studije slučaja.

¹⁷ Različite usluge mogu imati različite definicije "čestog korištenja". One trebaju biti definirane tako da odražavaju kontekst svakog programa i da budu u skladu sa državnim standardima (npr. u sektorima zdravstva i obrazovanja).

¹⁸ Korisnike infrastrukture većih razmjera (npr. željezničke pruge, glavni strujni vodovi, itd.) je teško prebrojati i o njima treba izvještavati odvojeno od direktnih i indirektnih korisnika, kako bi se izbjeglo preuveličavanje broja i pogrešno predstavljanje koristi. O korisnicima ovakvih infrastrukture treba izvještavati na druge načine, npr. kroz posebne studije slučaja.

¹⁹ „Redovno“ se definira kao jednom ili više puta sedmično. Za računanje redovnog korištenja puteva i cesta, preporučuje se prosječan broj osoba dnevno. Međutim, definicije svakako trebaju biti stvar dogovora između svih operatera u zemlji.

Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca vraćene površine

- Korisnike je moguće brojati u različitim fazama aktivnosti: prije čišćenja (očekivani korisnici/ce), ili poslije čišćenja²⁰ (stvarni korisnici/ce). Treba naglasiti da li se radi o brojkama prije ili poslije čišćenja. Konkretno, treba naglasiti da ovdje riječ "očekivani" ne znači da je broj korisnika/ca prije čišćenja njihov procijenjeni broj. Korisnici/ce se prebrojavaju kroz uobičajene procese prikupljanja informacija (NTI, anketiranje po domaćinstvima, anketiranje u zajednici, registracija interno raseljenih lica koji su povratnici, itd.) ali kako će oni zaista koristiti površinu nakon njenog vraćanja je samo predviđanje, pošto mogu postojati i drugi faktori koji ometaju njihovo korištenje površine u periodu od šest do dvanaest mjeseci.
- Ako donator nije drugačije predvidio izvještavanje njima samima za vrijeme trajanja ugovora, o očekivanim korisnicima/ama treba izvještavati na početku svakog zadatka koji započnu timovi u sklopu ugovora, i treba ih brojati samo jednom za svaki od zadataka (za direktne korisnike) i najmanju administrativnu jedinicu (za indirektne korisnike) za vrijeme trajanja ugovora. Tamo gdje su prikupljeni stvarni podaci o broju korisnika/ca, treba ih koristiti za potvrdu očekivanih korisnika/ca, a donatore treba izvještavati o svim značajnim promjenama i razlozima koji iza njih stoje.
- Stvarne korisnike treba prebrojavati šest do dvanaest mjeseci nakon završetka čišćenja površine. Međutim, treba uzeti u obzir način korištenja zemljišta, kako bi se korisnici/ce mogli prebrojati na vrhuncu korištenja površine: npr. korisnike poljoprivredne površine nakon čišćenja površine brojati u sezoni žetve ili oranja, što može biti i ranije nego za šest mjeseci. Korisnike je moguće brojati i kasnije u sklopu analize dugoročnih ishoda i procjena utjecaja; međutim, korisnike treba prebrojati i u periodu prije čišćenja, a na osnovu očekivane upotrebe površine šest do dvanaest mjeseci nakon čišćenja.
- O brojevima korisnika/ca se izvještava za svaki ugovor. Samim tim, očekuje se da će doći do duplog računanja zbog različitih ugovornih ciklusa, pa donatori ne bi trebalo da gomilaju i tako uvećavaju brojeve korisnika/ca po različitim ugovorima. Interno, o korisnicima/cama svakog pojedinačnog zadatka bi trebalo da se izvještava samo jednom kako ne bi bili dvaput ubrojani u organizacijskim izvještajima (npr. godišnjim izvještajima).
- U nekim okolnostima iste osobe mogu istovremeno biti direktni korisnici/ce više različitih zadataka (npr. članovi domaćinstva mogu imati direktnu korist od čišćenja svog poljoprivrednog zemljišta, a kasnije kao korisnici/ce zajedničke infrastrukture na vraćenoj površini). Izbjegavanje dvostrukog brojanja korisnika/ca u ovakvim slučajevima bi iziskivalo nesrazmjerno velike napore da se evidentiraju i provjere identiteti svakog pojedinačnog korisnika/ce. Tamo gdje je dešavanje za očekivati da će se nešto slično desiti, operater treba da stavi napomenu u svoj izvještaj i može priložiti studiju slučaja.
- U slučajevima kada će iste osobe biti direktni korisnici/ce više različitih zadataka za koje je izgledno da će se odvijati u istom vremenskom okviru, i ako bi broj svakog zadatka mogao rezultirati značajnim duplim brojanjem, moguće je izbjeći duplo brojanje korištenjem pristupa evidentiranju na nivou klastera ili zajednice. U takvim slučajevima, evidentira se ukupan broj

²⁰ Termin „poslije čišćenja“ u ovom poglavlju se odnosi na vraćanje površine kroz čišćenje i redukciju, ali ne otkazivanje.

direktnih i indirektnih korisnika/ca za jedan klaster zadataka ili za jednu zajednicu, i o takvim korisnicima/cama se izvještava samo jednom za svaki pojedinačni ugovor. Preporučuje se da operateri nastave da evidentiraju podatke na nivou zadataka pored evidentiranja na nivou klastera, u svrhu određivanja prioriteta.

FOTOGRAFIJA IZNAD: Djeca iz osnovne škole Santa Helena na konjima rano ujutro. Neka od ove djece putuju i dva sata do škole. Santa Helena, Meta Department, Kolumbija. © Giovanni Difidenti/NPA

- Pri izvještavanju donatora, broj korisnika/ca treba dostaviti u prvom tromjesečju/izvještajnom periodu za vrijeme kojeg su zadatak izvodili timovi pod ugovorom sa dotičnim donatorom. Ako se u zajednici za vrijeme trajanja ugovora očiste dodatne površine i uđu u izvještaj, prihvatljivo je da su neki direktni korisnici/ce već ranije izbrojani kao indirektni korisnici/ce iz te zajednice u prethodnom tromjesečju. U tim situacijama, operater je dužan obavijestiti donatora o mogućem duplom brojanju, i ako je izvedivo, korigirati ukupni zbroj korisnika/ca.
- Poželjnije je brojati stvarne osobe nego ih računati po broju domaćinstava i množiti ih s prosječnim brojem članova domaćinstva. Gdje je to neizbježno, treba navesti i složiti se oko izvora podatka o prosječnom broju članova domaćinstva, sa ostalim interesnim stranama u zemlji.²¹ U situacijama kada više porodica obitava u istoj stambenoj jedinici, operateri trebaju definirati članove domaćinstva kao "osobe koje žive zajedno, zajedno nabavljaju hranu ili ostale osnovne namirnice".²² Nadalje, kako bi se izbjeglo preuveličavanje broja direktnih korisnika/ca, operater treba da utvrdi veličinu domaćinstva na ona u kojima članovi žive stalno ili redovno, i da ih

²¹ Ove definicije dopuštaju mogućnost da brojanje članova domaćinstva kao direktnih korisnika može biti problematično u određenim situacijama upotrebe površine, npr. direktnih korisnika cesta, škola, bolnica i drugih javnih usluga. Operater sam mora da procijeni kada će u takvim situacijama koristiti broj članova domaćinstva, poštujući pritom ključne principe kako bi definicije ostale što je realističnije moguće i bez preuveličanih brojki.

²² Ova definicija je preuzeta iz dokumenta *UN Statistics Division*:

<https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/sconcerns/family/#docs>

razdvoji od članova šire familije koji žive na drugom mjestu koje ne treba uključivati (osim u slučaju da i sami spadaju među osobe koje koriste ili će koristiti očišćenu ili reduciranu površinu poslije čišćenja).

- Situacije sa zaostalom kasetnom municijom su se pokazale kao problematične kad je u pitanju brojanje direktnih korisnika/ca prije čišćenja, jer se veličina poligona za čišćenje (odnosno otiska) tijekom čišćenja često poveća kroz postepeno završavanje (fade out). U takvim situacijama, operater treba: a) da teži definiranju opasne zone što je moguće preciznije u fazi izviđanja prije potpunog čišćenja površine; i b) kad se ne mogu izbjeći promjene u broju direktnih korisnika/ca, obavijesti relevantne interesne strane o svim promjenama u prethodnom izvještaju o korisnicima.

Kategorije upotrebe zemljišta

- Tokom procjene prije čišćenja, operateri ne treba da navode samo jednu kategoriju primarne namjene zemljišta za cjelokupnu izviđenu površinu zadatka (osim ako u stvarnosti postoji samo jedan očekivani vid korištenja zemljišta), jer na taj način mogu pogrešno utjecati na procese određivanja prioriteta čišćenja.
- Ako se za vrijeme procjene prije čišćenja za jedan zadatak utvrdi nekoliko očekivanih namjena zemljišta, najbolje prakse pokazuju da operater te podjele treba prikazati kroz procenete koji skupno daju 100%. Ti se procenti po potrebi mogu lako pretvoriti u površinu.

Indirektni korisnici/ce

- Sve interesne strane se trebaju usaglasiti koja je najmanja administrativna jedinica u zemlji pomoću koje se broje indirektni korisnici/ce. Ta se jedinica treba koristiti u bazi IMSMA ili sličnim bazama podataka u zemlji.
- Kad nisu dostupni pouzdani i precizni podaci o stanovništvu za izračunavnje indirektnih korisnika/ca, ili gdje nije lako definirati administrativne jedinice, ili su one prevelike za ovu metodu, program treba da sarađuje sa relevantnim rukovodiocima organizacije i traži savjet od lokalnih vlasti da bi odredio preciznije načine za izračun broja indirektnih korisnika/ca u tom kontekstu.
- Kada veći broj direktnih korisnika/ca živi van najmanje administrativne jedinice, postoji rizik da cifra izbrojanih indirektnih korisnika/ca padne ispod nule. To se naročito događa u urbanim okruženjima ili tamo gdje je očekivana primarna namjena površine za javne potrebe zajednice. U tim okolnostima, najbolja praksa pokazuje da operater/ka treba ili: a) da podesi broj indirektnih korisnika/ca na nulu (kako zbir ne bi dao negativan broj); ili b) da uoči gdje je moguće ko od direktnih korisnika/ca živi van najmanje administrativne jedinice, i da izuzme odabranu grupu iz obračuna indirektnih korisnika/ca.
- Gdje se očišćena ili reducirana površina nalazi unutar ili između dvije ili više lokacija, indirektni korisnici/ce se mogu pobrojati pomoću broja stanovnika obje/svih dotičnih najmanjih administrativnih jedinica (umanjeno za broj direktnih korisnika/ca), pod uslovom da obje/sve najmanje administrativne jedinice zaista pristupaju toj površini (npr. pristup nije ograničen udaljenošću ili nema prirodnih barijera).

- Interesne strane koje rade u istoj zemlji trebaju dogovoriti vrijeme u koje će se podaci o stanovništvu ažurirati, obično je to jednom godišnje, ali može ovisiti o regularnosti podataka iz popisa stanovništva.

Dodatna pitanja od značaja

- Programi PMA mogu dalje precizirati definicije u kontekstu zemlje u kojoj rade, ali definicije pojedinačnih programa se okvirno trebaju pridržavati globalnih definicija predstavljenih na strani 13, te je potrebno voditi računa o svim državnim standardima i smjernicama u vezi sa definicijama korisnika/ca. Sve definicije specifične za određeni program se trebaju pripremati u konsultaciji sa relevantnim rukovodiocima/rukovoditeljicama organizacija i u koordinaciji sa drugim operaterima u zemlji, čime se osigurava konzistentnost u svim programima organizacije i među svim operaterima.
- Postoje slučajevi kad se aktivnosti vraćanja površine primjenjuju višekratno na zadanoj površini. Na primjer, poslije pretrage površina, nakon određenog vremena i shodno zahtjevima namjene zemljišta, može uslijediti pretraga ispod površine. U tom slučaju, broj korisnika/ca se može revidirati, ali ne i duplirati.
- Obilježavanje eksplozivnih sredstava i opasnih površina, uključujući ograđivanje, izvode operateri/ke. Obilježavanje može biti aktivnost koja spašava živote, jer na duže vrijeme sprečava ulazak osoba na opasne površine, dok se ne omogući čišćenje ili uklanjanje eksplozivnih sredstava. Brojanje korisnika/ca označavanja nije obuhvaćeno ovim dokumentom.
- Kada se izvještava o broju korisnika/ca otkazane površine (vidi gore posebne okolnosti), treba ih odvojiti od korisnika/ca očišćene ili redukovane površine.

POMOĆ ŽRTVAMA (PŽ)

Definiranje korisnika/ca

Direktni korisnici/ce pomoći žrtvama (PŽ) se definiraju kao žrtve eksplozivnih sredstava (ES)²³ koje koriste ili se upućuju na usluge u sektore čiji je dio, kao i pomoć žrtvama mina kako je prikazano u polju ispod.

Pomoć žrtvama je dio sljedećih sektora: hitna i stalna medicinska pomoć; rehabilitacija, uključujući proteze i ortoze; podrška mentalnom zdravlju i psihosocijalna podrška; i socio-ekonomska inkluzija, npr. inkluzivno obrazovanje, samozapošljavanje ili plaćeni rad, kao i inkluzivni sportovi, zabavne i kulturne aktivnosti.

Direktni korisnici/ce mogu uključivati i druge ljude sa sličnim potrebama, shodno principu nediskriminacije kojim se rukovodi (aktivnost) pomoći žrtvama (mina).

Indirektni korisnici/ce pomoći žrtvama se dijele u dvije grupe:

- Osobe koje su identificirane po IMAS-u 13.10²⁴ i čije su informacije već podijeljene sa organizacijama koje pružaju usluge u sektoru kojem pripada PŽ.
- Osobe koje dijele domaćinstvo sa direktnim korisnikom/com.

FOTOGRAFIJA DOLE: Ovaj čovjek iz Afganistana koji je povrijeđen u minskoj nesreći, koristio je usluge fizičke rehabilitacije i terapiju za slabost mišića. © Jaweed Tanveer/HI

²³ IMAS 13.10 definira "žrtve" kao "osobe, pojedince/ke ili grupe, koje su doživjele fizičku, emotivnu ili psihološku povredu, ekonomski gubitak ili teško kršenje svojih osnovnih prava kroz postupke ili propuste u vezi sa korištenjem eksplozivnih sredstava (ES)." Žrtve uključuju ljude koji su povrijeđeni ili su smrtno stradali, njihove porodice i zajednice ugrožene ES-om. Termin "preživjeli" se koristi za one žene, djevojčice, dječake i muškarce koji su povrijeđeni, ali su preživjeli, i moguće osobe sa invaliditetom kao posljedicom nesreće sa ES-om

²⁴ IMAS 13.10 nalaže da svi deminerski operateri podijele podatke o žrtvama i svoja saznanja o potrebama identificiranih žrtvi i drugih ljudi sa sličnim potrebama sa nadležnim državnim tijelima. Dijeljenje ovih podataka sa drugim sudionicima u sektorima kojima PŽ pripada sa ciljem animiranja šire multisektorske podrške i donatora je jednako poželjno. To može poprimiti oblik neformalnog partnerstva i opće razmjene informacije, prije nego upućivanja pojedinaca na pružatelja usluge – deminerski operater tako nema načina da provjeri jesu li te usluge na kraju bile dostupne, odnosno da li je ljudima omogućeno da dođu do usluge, pa se tako ljudi koji imaju koristi od ove vrste aktivnosti tretiraju kao indirektni korisnici PŽ.

Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca PŽ-a

- Operateri protuminske akcije igraju centralnu ulogu u identifikaciju žrtava ES. Shodno IMAS-u 13.10, sektor za protuminsku akciju u najmanju ruku treba da olakšava identificiranim žrtvama i osobama sa sličnim potrebama pristup uslugama, kroz posebne napore u sklopu svojih redovnih aktivnosti NTI-ja i EOES-a, te aktivnosti čišćenja, zagovaranja i druge. Sektor može učiniti više direktnim pružanjem usluga u sektorima zdravstva, rehabilitacije, mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške, edukacije, privređivanja i socijalne inkluzije.
- Direktni korisnici/ce napora usmjerenih na olakšavanje pristupa medicinskim i drugim uslugama u sektorima kojima PŽ pripada trebaju se uračunati kao broj osoba:
 - ◇ koji su životno ugroženi i kojima se organizira hitni medicinski transport;
 - ◇ koji nisu životno ugroženi, a njima se pristup uslugama omogućuje organiziranjem transporta ili sredstava;
 - ◇ upućenih na druge relevantne usluge sektora kojima PŽ pripada.
- Ako operateri PMA učestvuju i u direktnom pružanju usluga u sektorima kojima PŽ pripada, direktni korisnici/ce tih usluga će se brojati kao osobe kojima je omogućeno:
 - ◇ vođenje slučaja, uključujući upućivanje;
 - ◇ hitne i stalne medicinske usluge;
 - ◇ podrška mentalnom zdravlju i psihosocijalna podrška;
 - ◇ fizikalna terapija;
 - ◇ protetičke i ortotičke usluge i druga pomagala i tehnologije,²⁵ uključujući mobilna pomagala kao što su invalidska kolica i štake, te pomagala za sluh, vid i ostala pomagala;
 - ◇ podrška sa psihosocijalnom inkluzijom.
- Direktni korisnici/ce mogu imati koristi od brojnih pojedinačnih napora jer te aktivnosti podrazumijevaju različito osoblje i različite ciljane ishode. Preporučljivo je pobrojati ukupne direktne korisnike/ce jednom, čak i ako neki od njih imaju koristi od više od jedne aktivnosti, i u izvještaju odvojeno predstaviti broj korisnika/ca za svaki tip usluge.
- Indirektni korisnike/ce treba pobrojati kao broj osoba:
 - ◇ koje su po IMAS-u 13.10 identificirane i čije su informacije o povredama i potrebama već podijeljene drugim sudionicima nadležnim za omogućivanje pristupa uslugama kao i pružanje tih usluga (npr. hitna i stalna medicinska pomoć; rehabilitacija, uključujući proteze i ortoze, podrška mentalnom zdravlju i psihosocijalna podrška, inkluzivno obrazovanje, samozaposlenje ili plaćeni rad, kao i inkluzivni sportovi, zabavne i kulturne aktivnosti).
 - ◇ ili osobe koje dijele domaćinstvo sa direktnim korisnikom (u vrijeme korištenja usluge).²⁶

²⁵ <http://www.who.int/disabilities/technology/en/>

²⁶ Naprimjer, osoba koja dobije protezu je direktni korisnik, a svi ostali članovi domaćinstva su indirektni korisnici jer imaju indirektnu korist; ili djeca roditelja stradalog u eksploziji EUS (eksplozivna ubojita sredstva) primaju podršku kako bi nastavili da se školuju - djeca su direktni korisnici, a ostali članovi domaćinstva su indirektni korisnici.

FOTOGRAFIJA DOLE: Ovaj mladić je 2017. izgubio tri prsta na desnoj ruci u minskoj nesreći na istoku Ukrajine. Uprkos ograničenom korištenju ruke, uspio je nastaviti sa školovanjem nakon što je dobio laptop kroz program Pomoći žrtvama. © DRC/DDG

FOTOGRAFIJE IZNAD (u smjeru kazaljke, od gornjeg lijevog ugla): Seljani u Nonsomboumu u Laosu kako pune vreće pijeskom u sklopu zaštitnih radova na lokaciji seoske periferije na kojoj je pronađena velika avionska bomba. Uništenjem ove bombe je uklonjena velika opasnost za seljane koji se sada bez straha mogu vratiti redovnim aktivnostima. © The HALO Trust

UKLANJANJE EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA (UES)

Definiranje korisnika/ca

Iako su procesi uklanjanja eksplozivnih sredstava (UES)²⁷ i vraćanja površine na prvi pogled slični, korisnici/ce ove dvije aktivnosti će na različite načine imati koristi od njih. Stoga je važno ne izjednačavati korisnike ove dvije aktivnosti. Koristi od ove dvije aktivnosti ne vrijede podjednako svakoj ženi, djevojčici, dječaku i muškarcu koji su ugroženi prisustvom eksplozivnih sredstava (ES). Kod vraćanja površine, oni imaju koristi od površine za koju, u trenutku kada im se uruči, nema preostalih dokaza o postojanju ES, dok u slučaju UES-a, imaju korist u vidu smanjenog rizika, ali bez garancije da nije preostalo nekih drugih eksplozivnih prijetnji koje bi im mogle nanijeti povredu.

Direktni korisnici/ce zadataka UES-a na lokaciji se definiraju kao osobe kojima su rezultati zadatka značajno smanjili rizik od smrtnog stradanja, povrede ili veće štete na imovini, kao i članovima njihovog domaćinstva, te onima koji nisu mogli koristiti svoju fizičku imovinu, bilo da se radi o stvarnoj ili zamišljenoj opasnosti koju prijetnja eksplozivnog sredstva predstavlja.

Indirektni korisnici/ce se definiraju kao članovi domaćinstva direktnih korisnika/ca koji su bili spriječeni da koriste fizičku imovinu zbog prisustva ES, kao i sve ostale osobe koje su evakuirane radi sigurnog uklanjanja eksplozivnih sredstava.

FOTOGRAFIJE IZNAD: UES tim provjerava raketu i bombe koje su ova korisnica iz Kambodže i njen muž pronašli na svojoj njivi, prije nego ih sigurno ukloni da budu uništene na drugom mjestu. © Sean Sutton/MAG

²⁷ Vidi IMAS 09.30

Smjernice za mjerenje i izvještavanje o broju korisnika/ca UES-a

- Brojanje korisnika/ca UES-a treba vršiti u tri koraka:
 1. osoba koja prijavljuje eksplozivnu napravu i članovi njegovog/njenog domaćinstva su direktni korisnici/ce;
 2. svi redovni korisnici/ce fizičke imovine koji su spriječeni da je koriste zbog prisustva ES ili opasnosti koju predstavlja, zamišljene ili stvarne, su direktni korisnici/ce (npr. djeca i učitelji koji su spriječeni da dođu do škole zbog eksplozivne naprave pronađene u učionici);
 3. članovi domaćinstva direktnih korisnika/ca iz koraka dva iznad, i dodatno sve ostale osobe koje će možda trebati evakuirati kako bi se izvršio zadatak UES-a, su indirektni korisnici/ce.
- Očekuje se da će neke osobe imati koristi od više zadataka UES-a. U skladu sa principom "srazmjernog napora", ne treba prebrojavati specifične pojedinačne korisnike pojedinačnih zadataka. Ako ukupan broj korisnika/ca UES-a dostigne ukupan broj stanovnika najmanje administrativne jedinice prije nego se izvrše svi pojedinačni zadaci UES-a u dotičnom području, operater može nastaviti da izvještava donatora o korisnicima/cama UES-a, u pismenoj formi, gdje se pretpostavlja:
 - a) da se brojevi dodatnih korisnika/ca ne dodaju ukupnom zbiru korisnika UES-a korisnika/ca evidentiranih za to područje; i
 - b) da se to adekvatno prenese donatoru.
- U svrhu interne statistike, u izvještajima na godišnjem nivou, nijedna organizacija ne treba prijavljivati broj korisnika/ca koji premašuje broj stanovnika najmanje administrativne jedinice.
- Interesne strane koje rade u istoj zemlji trebaju dogovoriti vrijeme ažuriranja podataka o stanovništvu, obično jednom godišnje, ali može ovisiti o regularnosti podataka iz popisa stanovništva.
- U urbanim i drugim gusto naseljenim područjima zna biti nemoguće utvrditi tačan broj evakuiranih osoba, ili članova domaćinstva koji su indirektni korisnici/ce. U tim slučajevima se mogu koristiti procjene. Te procjene se mogu raditi pomoću podataka o gustini naseljenosti okolnog područja²⁸ ili kroz razgovore sa predstavnicima zajednice. Izvor podatka o broju indirektnih korisnika/ca treba evidentirati i prijaviti (npr. stvarna cifra evakuiranih osoba, podaci o gustini naseljenosti, ili informacije dobivene kroz razgovor sa ključnom osobom-informatorom).
- Korisnike treba evidentirati po zadatku, a ne po broju eksplozivnih sredstava. Samim tim, ako zadatak podrazumijeva više od jednog eksplozivnog sredstva, potrebno je uložiti razumne napore da se izbjegne duplo brojanje korisnika/ca.²⁹
- U situacijama kada zadaci UES-a na određenim tačkama mogu potencijalno koristiti većem broju ljudi, to treba prijaviti zasebno (npr. u vidu studije slučaja) slično primjeru za korištenje velike infrastrukturne površine iz definicija vraćanja površine gore u tekstu. U tim slučajevima treba pojasniti na koji način je dobiven navedeni broj korisnika/ca.

²⁸ Da bi se dobili podaci i gustini naseljenosti (broj stanovnika po kvadratnom kilometru ili milji) potrebna je znati površinu cjelokupne administrativne jedinice. U slučajevima gdje ti podaci nisu dostupni javnosti, osoblje koje je prošlo GIS obuku može izračunati približnu površinu na osnovu granica najmanje administrativne jedinice. Taj se broj potom koristi za sve UES zadatke na lokacijama unutar tog geografskog područja. U područjima gdje gustina naseljenosti najmanje administrativne jedinice nije primjerena prirodi zagađenosti, operateri se mogu dogovoriti da koriste neki drugu administrativnu jedinicu koja je podesnija.

²⁹ Korisnici u slučaju zadataka na lokacijama na kojima se nalaze komadi municije manjeg vatrenog oružja (kalibra <20mm) se obično ne broje.

- Iako zadaci UES-a sami po sebi nemaju za rezultat vraćanje zemljišta, operateri po želji mogu uključiti u izvještaj informacije o prirodi područja kojem je bio onemogućen pristup zbog prisustva ES. To treba činiti koristeći se istim kategorijama upotrebe površine kao i za izvještavanje o broju korisnika/ca vraćanja površine u prethodnom dijelu dokumenta.

FOTOGRAFIJA DOLE: Djeca se igraju u dvorištu osnovne škole, Santa Helena, Meta, Kolumbija.
© Giovanni Difidenti/NPA

Prevod na bosanski jezik pripremio MAG, a recenzirali NPA.

FOTOGRAFIJA IZNAD: Djevojke u selu Ngamari, Nigerija. © Sean Sutton/MAG

Norwegian People's Aid